

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوَلَّاتِي يَا مَعْصُومَةَ

الْحَسَنِ
وَالْحُسَيْنِ
وَعَلَيْهِمَا
الْسَّلَامُ

الْمَشْرِفِيُّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»^۱

در غره ماه ذی القعدة الحرام، أرض به نور مشکات فاطمی سلاله نبوت و امامت، کریمه اهل بیت حضرت فاطمه کبری ملقب به «معصومه»، بنت ولی الله مولانا امام موسی بن جعفر کاظم، أخت ولی الله مولانا السلطان علی بن موسی الرضا و عمه ولی الله مولانا امام محمد بن علی الجواد (سلام الله علیهم أجمعین) روشن گردید.

آن چنان که در نصوص معتبره تصریح شده است، شناخت حق معرفت آن حضرت، شرط تقرب و قبولی زیارت عبد می باشد؛ «مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْمَجَنَّةُ»^۲. البته ایصال به کُنه معرفت آن ساحت قدسی که در وصف شان حضرت خازن علم المرسلین، صاحب العلم الیقین، معدن التنزیل و صاحب التأویل، سرّ الله المستودع^۳ مولانا امام موسی بن جعفر کاظم (علیه السلام) فرمودند: «فِدَاهَا أَلْوَهَا»^۴ مستحیل است. لکن از آنجا که ذوات مقدس اهل بیت (علیهم السلام) خود به مواردی از فضایل و مناقب لا تعدّ و لاتحصی شمس عصمت فاطمی آن حضرت (علیها السلام) اشاره فرموده اند، در این مقال، آن خصائص ذکر خواهد گردید، باشد که ان شاء الله بیان این مطالب، طریقی به تحصیل درجاتی از معرفت مقرب به ساحت مقدس آن حضرت باشد.

۱. سوره مبارکه نور، آیه ۳۵

۲. زاد المعاد - مفتاح الجنان، ص ۵۴۷

۳. فرازهایی از زیارت امام کاظم (علیه السلام)، مراجعه شود به: بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۹۹، ص ۷

۴. حضرت معصومه (علیها السلام) فاطمه دوم (اشتهاردی)، ص ۱۲۷

نام و القاب مبارک

حضرتشان مسمی به نام مبارک «فاطمة كبرى»^٥ و ملقب به «زهراء»^٦، «معصومه»^٧، «شفیعة»، «عالمة»، «محدثة»، «طاهرة»، «حميدة»، «برّة»، «رشيدة»، «تقیة»، «رضیة»، «مرضیة»^٨، «أخت الرضا»^٩ و «كوثر الرضا» می باشند. البتة القاب مشهور دیگری نیز برای حضرتشان در منابع دیگر آورده شده است که از آن جمله اند: «سمیة الصدیقة الزهراء»، «الإنسیة الحوراء»، «العلویة الطاهرة العذراء»، «بضعة موسی»، «غریبة بیت الوحی و السفارة»، «رضیعة ثدی النبوة و الرسالة»، «ربیعة مهد العصمة و الإمامة»، «غصن شجرة الولاية»^{١٠}.

بشارت در معراج و پیش از میلاد

از أهم أدله ای که بر عظمت منزلت حضرت فاطمة معصومة (علیها السلام) دلالت می کند، بشارت بر وجود مبارک آن حضرت، و شئونات و مناقب ایشان از جمله اخبار از بقعه رفیع المنزلة ایشان در معراج و نیز از لسان ناطق ائمه اطهار، به ویژه از جانب رئیس مکتب

٥ . كشف الغمة في معرفة الأئمة (ط - القديمة)، ج ٢، ص ٢٣٦

٦ . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ٥٧، ص ٢١٨

٧ . «مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ فِي قُمْ». زاد المعاد - مفتاح الجنان، ص ٥٤٧

٨ . «السَّلامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةُ يَا بِنْتَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَ حُجَّتِهِ وَ أَمِينِهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةُ يَا اخْتِ الرِّضَا الْمُرْتَضَى الْمُجْتَبَى وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيَّتُهَا الطَّاهِرَةُ الْحَمِيدَةُ الْبَرَّةُ الرَّشِيدَةُ التَّقِيَّةُ النَّقِيَّةُ الرِّضْوِيَّةُ الْمَرْضِيَّةُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ».

أعلام النساء المؤمنات، ص ٦٧٨

٩ . فقلت: و من أبوك؟ قالت: «الإمام موسى بن جعفر عليهما السَّلام».

فقلت: و من أنت؟ قالت: «أنا المعصومة اخت الرضا عليه السَّلام».

عوامل العلوم و المعارف والأحوال من الآيات و الأخبار و الأقوال (مستدرك سيدة النساء إلى الإمام الجواد، ج ٢١ - الكاظم، ص

٣٣٢

١٠ . الدعوات (للراوندي) / سلوة الحزين، المقدمة، ص ٣

فقه جعفری حضرت مولانا جعفر بن محمد الصادق (علیهم السلام) سالها پیش از میلاد آن حضرت است.^{۱۱}

زیارتنامه مأثور

در میان فاطمیات، تنها زیارتنامه مأثور متعلق به وجود مبارک حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) می باشد. این زیارتنامه از ساحت مقدس حضرت سلطان أباالحسن الرضا (علیه السلام) صادر شده است:

عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا (عليه السلام) قَالَ: يَا سَعْدُ! عِنْدَكُمْ لِنَاقَبٌ؟

قُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ قَبْرُ فَاطِمَةَ بِنْتِ مُوسَى (عليهما السلام).

قَالَ: نَعَمْ! مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ. فَإِذَا أَتَيْتَ الْقَبْرَ فَقُمْ عِنْدَ رَأْسِهَا مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ... ثُمَّ قُلِ: «السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ.... (حَتَّى) يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».^{۱۲}

این زیارتنامه از زیارات جامعه ای می باشد که مشتمل است بر: سلام به انبیای الهی از جناب آدم أبوالبشر و رسولان أولوا العزم، سپس سلام بر حضرات اهل بیت عصمت و طهارت و خاصه حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیهم أجمعین) به همراه ذکر بعضی از مقامات آن حضرات، طلب دوام تحصیل معرفت به ساحت مقدس ایشان و عدم انقطاع آن، اقرار به اصل ولایت و برائت از اعداء الله و تقرب به معبود از این طریق انحصاری، و ثبات در طریق ولایت معصومین (علیهم السلام)، تسلیم إلى الله تعالی، اعتقاد یقینی به شریعت مقدس، إبتهاال إلى الله تعالی و طلب شفاعت از آستان کبریایی حضرت معصومه (سلام الله علیها).

^{۱۱} . برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به: بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۵۷، ص ۲۱۷ و ۲۱۸

^{۱۲} . سفینة البحار، ج ۷، ص ۱۲۵

نکته قابل ذکر در این فرازا توجه به تغییر لحن خطاب در بخش سلام بر معصومین (علیهم السلام) از غائب به مخاطب است که دلالت بر حضور جمیع معصومین در آستان قدسی حضرت فاطمه بنت موسی (علیهما السلام) دارد. چنانچه حضرت مولانا امام جعفر بن محمد الصادق (علیه السلام) فرمودند: «إِنَّ لَنَا حَرَمًا وَهُوَ بَلَدُ قُمْ وَتُدْفَنُ فِيهَا امْرَأَةٌ مِنْ أَوْلَادِي تُسَمَّى فَاطِمَةً...»^{۱۳}. آستان کبریایی حضرت معصومه (علیها السلام) حرم آل محمد (علیهم السلام) است و به بیان دیگر انوار امامت از شمس عصمت فاطمی آن حضرت، عالم را تابناک نموده است؛ «هُمُ الْكَوَاكِبُ الْعُلَوِيَّةُ وَالْأَنْوَارُ الْعُلَوِيَّةُ الْمُشْرِقَةُ مِنْ شَمْسِ الْعِصْمَةِ الْفَاطِمِيَّةِ»^{۱۴}.

در پاداش زیارت آن حضرت نیز از ناحیه سه معصوم وعده بهشت داده شده است و این خصیصه در میان امامزادگان واجب التعظیم، مختص و منحصر به کریمه اهل بیت (سلام الله علیها) می باشد.

امام صادق (علیه السلام): «فَمَنْ زَارَهَا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ»^{۱۵} و «أَنَّ زِيَارَتَهَا تُعَادِلُ الْجَنَّةَ»^{۱۶}
 امام رضا (علیه السلام): «مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ فَإِذَا» و «مَنْ زَارَهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ»^{۱۷}
 امام جواد (علیه السلام): «مَنْ زَارَ قَبْرَ عَمَّتِي فِي قُمْ فَلَهُ الْجَنَّةُ»^{۱۸}

^{۱۳} . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۵۷، ص ۲۱۷

^{۱۴} . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۲۵، ص ۱۷۴

^{۱۵} . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۵۷، ص ۲۱۷

^{۱۶} . مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۰، ص ۳۶۸

^{۱۷} . سفینه البحار، ج ۷، ص ۱۲۵

^{۱۸} . زاد المعاد - مفتاح الجنان، ص ۵۴۷

بهشت همان مُلک کبیر و عظیم ولایت است که مؤمنین و مؤمنات حسب درجات معرفتی که به ساحت مقدس امام تحصیل کرده اند، آنجا استقرار می یابند^{۱۹}. بنابراین وعده بهشت برای زیارت حضرت فاطمة معصومة (سلام الله علیها)، در حقیقت بشارت استقرار مؤمنین در مُلک ولایت آل محمد (علیهم السلام) است. تأکید مؤکد بر این مطلب از جانب معصومین (علیهم السلام) دلالت بر این مهم است که این امر با معرفت به ساحت کبریای حضرت کریمه اهل بیت (سلام الله علیها) حاصل می شود.

از دیگر خصائص زیارت آن حضرت (علیها السلام)، سرآغاز آن با تسبیح فاطمی است که در کنوز حدیثی آن را به «أفضل عبادت الله عزوجل»^{۲۰} و «ذكر كثير الهی»^{۲۱} تعبیر فرموده اند و برای آن آثاری چون «نجات از شقاوت و بدبختی»^{۲۲}، «تطهیر وجود از رجز شیطان»^{۲۳}، «غفران ذنوب»^{۲۴}، «حرز»^{۲۵} و «شفای بیماری»^{۲۶} یاد کرده اند.

۱۹. سوره مبارکه انسان، آیه ۲۰: «وَ إِذَا رَأَيْتَ نَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَ مُلْكًا كَبِيرًا».

کتاب سلیم بن قیس الهلالی، التخریج ج ۲، ص ۱۳؛ الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۱، ص ۲۰۶

۲۰. عن مولانا الامام الباقر (عليه السلام): «مَا عُبدَ اللهُ بِشَيْءٍ مِنَ التَّحْمِيدِ أَفْضَلَ مِنْ تَسْبِيحِ فَاطِمَةَ وَ لَوْ كَانَ شَيْءٌ أَفْضَلَ مِنْهُ لَنَحَلَهُ رَسُولُ اللهِ فَاطِمَةَ».

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص ۳۴۳

۲۱. أَنَّهُ (الامام الصادق عليه السلام) سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ " اذْكُرُوا اللهَ ذِكْرًا كَثِيرًا " مَا هَذَا الذِّكْرُ الْكَثِيرُ؟ قَالَ: مَنْ سَبَّحَ تَسْبِيحَ فَاطِمَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَدْ ذَكَرَ اللهَ الذِّكْرَ الْكَثِيرَ».

معانی الأخبار، النص، ص ۱۹۳

۲۲. عن مولانا الامام الصادق (عليه السلام): «إِنَّا نَأْمُرُ صِبْيَانَنَا بِتَسْبِيحِ فَاطِمَةَ كَمَا نَأْمُرُهُمْ بِالصَّلَاةِ فَالزَّمَهُ فَإِنَّهُ لَمْ يَلْزَمَهُ عَبْدٌ فَشَقِيَ».

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص ۳۴۳

۲۳. عن مولانا الامام الباقر (عليه السلام): مَنْ سَبَّحَ تَسْبِيحَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ غُفِرَ لَهُ وَ هِيَ مَائَةٌ بِاللِّسَانِ وَ أَلْفٌ فِي الْمِيزَانِ وَ تَطْرُدُ الشَّيْطَانَ وَ تُرْضِي الرَّحْمَنَ».

ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، النص، ص ۱۶۳

۲۴. مَنْ سَبَّحَ اللهَ فِي دُبُرِ الْفَرِيضَةِ قَبْلَ أَنْ يَتَنِي رَجُلِيهِ تَسْبِيحَ فَاطِمَةَ الْمَاءَةِ وَ اتَّبَعَهَا بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مَرَّةً وَاحِدَةً غُفِرَ لَهُ».

تهذيب الأحكام (تحقيق خراسان)، ج ۲، ص ۱۰۵

۲۵. المحاسن، ج ۲، ص ۳۶۸

۲۶. مشکاة الأنوار في غرر الأخبار، النص، ص ۲۷۸

«فَإِذَا أَتَيْتَ الْقَبْرَ، فَقُمْ عِنْدَ رَأْسِهَا مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، وَكَبِّرْ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ تَكْبِيرَةً وَسَبِّحْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً وَاحْمَدِ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَحْمِيدَةً...».^{۲۷}

از اینجا نیز معلوم می شود که معرفت به ساحت قدسی آن حضرت چه جایگاه عظیمی عند الله سبحانه و تعالی دارد، چرا که بیان شد این معرفت فاطمی، برترین عبادتها و ذکر کثیر الهی می باشد که آثار و نتایج بی بدیلی را در نفوس مؤمنین مسبِّح برجای می گذارد.

کریمه

ذوات مقدس اهل بیت (علیهم السلام) «أصل كل خير»^{۲۸} می باشند، لذا ظهور اتم و اکمل جمیع فضائل و مناقب و صفات جمال و جلال الهی در ایشان که أسماء الله الحسنى می باشند، قرار داده شده است. از بارزترین این اوصاف «کرم» است که جامع انواع خیر و شرف و فضائل می باشد.^{۲۹} جود، إعطاء، سخاء، صفح، عظم، نزهت، مرضی و محمود بودن، حسن و غیر لئیم بودن همگی از آثار کرامت است.^{۳۰} از اینجا وسعت معنای کرم و اُمِّیَّت آن برای فضائل دیگر، و توصیف حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) به «کریمه اهل بیت» به دست می آید.

^{۲۷} . همان

^{۲۸} . «نَحْنُ أَصْلُ كُلِّ خَيْرٍ وَ مِنْ فُرُوعِنَا كُلِّ بَرٍّ فَمِنْ الْبِرِّ التَّوْحِيدُ وَ الصَّلَاةُ وَ الصَّيَامُ وَ ... وَ عَدُوْنَا أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ وَ مِنْ فُرُوعِهِمْ كُلُّ قَبِيحٍ وَ فَاحِشَةٍ فَمِنْهُمْ الْكُذْبُ وَ الْبُخْلُ ... تَعْدِي الْحُدُودِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ وَ رُكُوبُ الْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ وَ الزَّنا وَ السَّرِقَةُ وَ كُلُّ مَا وَافَقَ ذَلِكَ مِنَ الْقَبِيحِ».

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۸، ص ۲۴۲

^{۲۹} . الْکَرِیمُ هُوَ الْجَامِعُ لِأَنْوَاعِ الْخَيْرِ وَ الشَّرَفِ وَ الْفَضَائِلِ.

مجمع البحرين، ج ۶، ص ۱۵۲

^{۳۰} . التحقيق في كلمات القرآن الكريم، ج ۱۰، ص ۴۷

چون همانطور که بیان شد منزلت آن حضرت نزد اهل بیت (علیهم السلام) مشابه مادرشان حضرت زهرا (علیها السلام)، جایگاه «أُمِّیَّت» است. پس همانگونه که حضرت زهرا (سلام الله علیها) «أُمُّ الْأَسْمَاء» و «أُمُّ الْمَعَانِی» می باشند و لذا سرچشمه جامع جمیع فضایل و مناقب هستند، حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام) نیز کریمه اهل بیت می باشند.

از بارزترین مظاهر این کرم آن است که مثنوی مقدس آن حضرت، منبع لایزال فیض، مدینه نامتناهی علم آل محمد (علیهم السلام)، و منفر اهل علم از هر بقعه ای از بقاع ارض، ملاذ ناس، مأمن عباد و مستجار خلق و باب رحمت الهی می باشد.

معصومه

از القاب منصوص و مسلّم حضرت فاطمه بنت موسی بن جعفر (علیهما السلام) «معصومه» است، لقبی که بنابر بعضی مستندات، از جانب حضرت علی بن موسی الرضا (علیهما السلام) به آن حضرت اعطا شده است، چنانچه فرمودند: «مَنْ زَارَ الْمُعْصُومَةَ فِي قُمْ»^{۳۱}.

معصوم از ریشه «عصم» به معنای حفظ به همراه دفاع از آن است و از لوازم این اصل، التجا و تمسک و حفظ است. بنابراین عصمت را می توان چنین معنا کرد که عبد با التجا و تمسک به ذات اقدس الهی، از بدیها در امان است.^{۳۲} در اصطلاح نیز معصوم را اجمالا مبرا و مطهر از نواقص و محرمات تعریف کرده اند، چنانچه در برخی روایات در بیان معنی معصوم بیان شده است: «الْمُتَنَعُ بِاللّٰهِ مِنْ جَمِيعِ مَحَارِمِ اللّٰهِ وَقَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰی وَمَنْ يَعْتَصِمَ بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ»^{۳۳}. البته این تعریف ناظر به مرتبه ای از مراتب عصمت می

۳۱. زاد المعاد - مفتاح الجنان، ص ۵۴۷

۳۲. التحقيق في كلمات القرآن الكريم، ج ۸، ص ۱۵۳ و ۱۵۴

۳۳. معاني الأخبار، النص، ص ۱۳۲

باشد. چنانچه شیعیان نیز با اجتناب از محارم الله و اعتصام به حبل ورع می توانند به درجه ای از درجات عصمت نائل شوند؛ به عنوان نمونه در وصف فقهای شیعه و کافلان ایتام آل محمد چنین آمده است: «فَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِنًا لِنَفْسِهِ، حَافِظًا لِدِينِهِ، مُخَالَفًا لِهَوَاهُ، مُطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يُقَلَّدُوهُ»^{۳۴}.

بر این اساس، در عظمت شأن بانویی که کریمه اهل بیت و سرچشمه جمیع فضایل و مناقب و برکات الهی می باشند، عصمت را چنین باید تعبیر کرد که مومنین و مومنات با التجاء و تمسک به دامن و اهداب مرط آن حضرت، می توانند به درجات تطهیر و عصمت نائل شوند و از شرّ ظلمات و ارجاس مصون و محفوظ باقی بمانند. مؤید این مطلب، احادیثی است که در آن آستان قدسی حضرت را کشف حصین و عصمة المعتصمین معرفی نموده اند؛ مانند اینکه آمده است:

«قُمْ عَشُ آلِ مُحَمَّدٍ وَمَاوَى شِيعَتِهِمْ»^{۳۵}
 «إِذَا أَصَابَتْكُمْ بَلِيَّةٌ وَعَنَاءٌ فَعَلَيْكُمْ بِقَمِّ فَإِنَّهُ مَاوَى الْفَاطِمِيِّينَ...»^{۳۶}

کوثر الرضا

وجود مبارک حضرت فاطمة معصومة (سلام الله علیها) «کوثر الرضا» می باشند.

کوثر به معنای «خیر کثیر»^{۳۷} آن وجود مبارکی است که منشأ و سرچشمه کلّ خیر از نقطه وحدت عالم می باشد و لذا هر خیری از ساحت مقدس او بر عالم جاری می شود.

^{۳۴} . وسائل الشیعة، ج ۲۷، ص ۱۳۱

^{۳۵} . عوالم العلوم و المعارف و الأحوال من الآیات و الأخبار و الأقوال (مستدرک سیده النساء إلى الإمام الجواد، ج ۲۱، الکاظم علیه السلام)، ص ۳۴۷

^{۳۶} . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۵۷، ص ۲۱۵

^{۳۷} . الأمالی (للمفید)، النص، ص ۲۹۴؛ التحقيق في کلمات القرآن الکریم، ج ۱۲، ص ۵۵

وجود مقدس امام هر زمان «سَرِّ الواحد والآخر»^{۳۸} و عبارت دیگر نقطه وحدت عالم است و وجود مقدس کوثر هر زمان، منشأ کثرت آن وحدت می باشد.

حضرت معصومه (علیها السلام) کوثر الرضا می باشند؛ پس در مقابل مقام وحدت امام رضا (علیه السلام)، جایگاه کثرت رضوی متعلق به أخت الرضا حضرت فاطمة معصومة (علیها السلام) می باشد.

حضرت مولانا سلطان علی بن موسی الرضا (علیه السلام) «عالم آل محمد» می باشند. چنانچه از حضرت موسی بن جعفر (سلام الله علیهما) مرویست که خطاب به فرزندان ایشان فرمودند:

«هَذَا أَخُوكُمْ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرِّضَا عَالِمُ آلِ مُحَمَّدٍ فَسَلُّوهُ عَنْ أَذْيَانِكُمْ وَاحْفَظُوا مَا يَقُولُ لَكُمْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبِي جَعْفَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ غَيْرَ مَرَّةٍ يَقُولُ لِي: إِنَّ عَالِمَ آلِ مُحَمَّدٍ لَفِي صُلْبِكَ وَلَيْتَنِي أَدْرَكْتُهُ فَإِنَّهُ سَمِيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ»^{۳۹}؛

برادر شما علی عالم آل محمد است، مسائل خود را از ایشان بپرسید، و مطالب ایشان را نگهداری کنید، من از پدرم حضرت جعفر بن محمد (علیهما السلام) شنیدم که مکرر می فرمودند: عالم آل محمد (صلی الله علیهم اجمعین) در صلب توست، کاش من او را می دیدم، وی با امیرالمؤمنین همنام است.

پس در اینجا کوثر الرضا بودن وجود مقدس حضرت معصومه (سلام الله علیها) دلالت بر این مهم دارد که منشأ نشر و کثرت علم آل محمد (علیهم السلام) از ساحت مقدس آن حضرت برای خلق محقق می شود. مدینه قم نیز به فضل و برکت وجود مقدس آن حضرت،

^{۳۸} . بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۲۵، ص ۱۷۴

^{۳۹} . إلام الوری بأعلام الهدی (ط - القديمة)، النص، ص ۳۲۸

ملجأ علماء و فقهاء و مجتهدین (آن کافلان أیتام آل محمد) و مرکز علم آل محمد (علیهم السلام) گشته است.

چنانچه یکی از القاب آن حضرت «عالمه» و مشابه عمه جانسان حضرت عقیله بنی هاشم (سلام الله علیها) «عالمه غیرمعلمه» می باشند.

نقل است که عده‌ای از شیعیان امام موسی کاظم (علیه السلام) جهت دریافت پاسخ سوالات خود به منزل آن حضرت شرفیاب شدند، لکن آن حضرت در سفر بودند و آنان نیز امکان اقامت نداشتند، پس حضرت معصومه (علیها السلام) درحالیکه خردسال بودند، به پرسش‌ها پاسخ دادند. آنها با مسرت فراوان به سوی موطن خود بازگشتند که در بین مسیر شرف حضور نزد حضرت کاظم (علیه السلام) یافتند، و آنچه واقع شده بود را برای آن حضرت بیان داشتند، امام (علیه السلام) با رؤیت پاسخ‌ها به شگفت آمده و در خصوص دختر مکرمه شان سه بار فرمودند: «فِدَاهَا أَبُوْهَا».^{۴۰}

از مظاهر دیگر این صفت مبارک، «محدثه» بودن آن حضرت است. چنانچه از مناقب ذاتی حضرت فاطمه الزهراء (سلام الله علیها) «محدثه علمیه» می باشد و «إِنَّمَا سُمِّيَتْ فَاطِمَةً مُحَدَّثَةً لِأَنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَهْبِطُ مِنَ السَّمَاءِ فْتُنَادِيهَا كَمَا تُنَادِي مَرْيَمَ بِنْتُ عِمْرَانَ».^{۴۱} بنابراین یکی از معانی محدثه، حدیث ملائکه با آن وجود مقدس است. چنانچه معنای دیگر این لفظ، نقل حدیث می باشد. و به یقین هر دو معنا بر وجود مبارکه آن حضرت صادق است. و در جوامع حدیثی، علاوه بر تصریح به علم غیبی آن حضرت که ذکر آن آمد، به نقل روایاتی

^{۴۰} . حضرت معصومه علیها السلام فاطمه دوم (اشتهاردی)، ص ۱۲۷

^{۴۱} . علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۸۲

چون حدیث شریف غدیر و منزلت^{۴۲} و حدیث بشارت به شیعیان آل محمد (علیهم السلام)^{۴۳} از ساحت مقدس آن حضرت نیز اشاره شده است.

شفیعة

از دیگر مقامات و مناقب ذاتی حضرت فاطمة معصومة (سلام الله علیها) «شفیعة» بودن آن حضرت است.

چنانچه حضرت اصدق الصادقین (علیه السلام) تصریح فرمودند که به شفاعت حضرتشان، جمیع شیعیان وارد بهشت خواهند شد؛ «تَدْخُلُ بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِي الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ»^{۴۴}. نیز در فرازی از زیارتنامه حضرتشان چنین طلب می نماییم که ای فاطمه جان! ما را در بهشت شفاعت نمایند چرا که صاحب شأنی عظیم می باشید:

«يَا فَاطِمَةُ اشْفَعِي لِي فِي الْجَنَّةِ فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ».

در عبارت شریف «شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ»، «شَأْنًا» در هیئت نکره می باشد، و دلالت بر تفخیم و تعظیم دارد. و «الشَّأْن» معرفه به الف و لام معهود می باشد. بنابراین عبارت مذکور به این معناست که آن حضرت صاحب شَأْن و جایگاهی عظیم از آن شَأْن معهود هستند که مصداقی از مصادیق آن، مقام عظمای شفاعت می باشد.

خداوند متعال در آیات حضرت قرآن، شفاعت را جلوه رحمت و واسعۀ خویش و مخصوص مأذونین دانسته است: «لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ»^{۴۵}. صاحب مقام عظمای شفاعت

^{۴۲} . مشهور به مسند فواطم: قالت: «أنسيتم قول رسول الله يوم غدیرخم: من كنت مولاة فلعلي مولاة و قوله: أنت مئي بمنزلة هارون من موسي عليه السلام». عوالم العلوم و المعارف والأحوال (مستدرک سيدة النساء إلى الإمام الجواد)، ج ۲۱، ص ۳۵۲

^{۴۳} . قالت (علیها السلام): «ألا من مات على حب آل محمد مات شهيداً». همان، ج ۲۱، ص ۳۵۴

«شيعته عليهم هم الفائزون». همان، ج ۲۱، ص ۳۵۲

^{۴۴} . بحار الأنوار (ط - بيروت)، ج ۵۷، ص ۲۲۸

^{۴۵} . سورة مبارکه طه، آیه ۱۰۹

و به بیان دیگر صاحب آن شأن معهود، وجود مقدس حضرت رحمة الله الواسعة، أم الأئمة و الأبرار سیدتنا و مولاتنا فاطمة الزهراء (علیها السلام) می باشند، چنانچه در فرازی از خطبه مفاخره فرمودند: «أَنَا الشَّفِيعُ الْمُسَفَّعُ»^{۴۶}، نیز در شرح وقایع قیامت از لسان مبارک محمدی (صلی الله علیه و آله وسلم) آمده است که خاتون و شفیعۀ یوم الجزاء در مطلق معنا حضرت صدیقه کبری (سلام الله علیها) می باشند^{۴۷} و جلوه ای از آن ذات، چنانچه شرحش آمد، وجود مقدس حضرت فاطمة معصومة (علیها السلام) می باشند که شیعیان با اعتصام به تارهای چادر حضرتشان مشمول شفاعت می شوند.

يَا أَيُّهَا الْمُحِبُّونَ لِفَاطِمَةَ تَعَلَّقُوا بِأَهْدَابِ مِرْطِ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ^{۴۸}

فرج آل محمد

مآلا آنکه ثمرۀ اجتماع علما و فقها آن کافلین ایتام آل محمد (علیهم السلام) حول وجود مقدس حضرت فاطمة معصومة (علیها السلام) و اعتصام به أهداب مرط فاطمی شان، محقق ظهور حضرت سرور و فرج آل محمد مولانا و سیدنا بقیة الله الأعظم فی السماوات و الأرضین (أوراحنا فداه)^{۴۹} خواهد بود، چنانچه در فرازی از زیارت آن حضرت (علیها السلام) می خوانیم:

«أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِيَنَا فِيكُمْ السُّرُورَ وَالْفُرَجَ».

^{۴۶} . الفضائل (لابن شاذان القمي)، ص ۸۱

^{۴۷} . عوالم العلوم و المعارف والأحوال من الآيات و الأخبار و الأقوال (مستدرک سيدة النساء إلى الإمام الجواد، ج ۱۱-قسم ۲- فاطمة، ص ۱۱۵۵)

^{۴۸} . التفسير المنسوب إلى الإمام الحسن العسكري عليه السلام، ص ۴۳۴

^{۴۹} . چنانچه «فرج»، «فرج آل محمد»، «الفرج الأعظم»، «فرج المؤمنین»، «مفرج أعظم»، «مفرج الكربات» همگی از القاب آن حضرت (أرواحنا لتراب مقدمه الفداء) می باشد. أوصاف المهدي (عج)، ص ۱۱۷؛ نجم ثاقب در احوال امام غایب (علیه السلام)، ج ۱، ص ۱۲۱

